

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(8:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1912, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 11 November</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1912</p>
---------------------------	--	--------------------------------------	---	-------------

Fattigt folk.

En Stockholmsförstad är, i likhet med förstäder i allmänhet, ingenting man blir glad åt, det må vara i sol eller rusk man gästar densamma. Är man därför inte van att gå i selen i just den omgivningen, och så av en händelse får ärende dit, ser man kanske ännu mörkare och dystrare på omgivning och företeelser än vad de göra, som leva där och kanske också vant sig att trivas.

Höstkvällen var tung och disig som alla sina likar. Spår-vagnen togo vi ju visserligen så långt den gick, men det ville inte säga så mycket, det värsta var kvar: att ta sig fram på de dåligt upplysta, av regnet uppblötta »gatorna» och så bli visad galet så och så många gånger för att slutligen av en ren slump träffa rätt.

Vi sitta inne i »bästa rummet» och samtala med en av arbetarörelsens veteraner. Ja, d. v. s. ingen »känd» storhet — han har gjort sitt i det tysta, som så många av den gamla stammen gjort det!

Han är lång och ståtlig och grann med sin ädelt skurna profil, och den kloka blicken ur de grå ögonen möter så trofast vår under det han talar om rörelsen, enkelt och anspråkslöst och även vist, just som

AFTONEN av Carl Eldh.

den måste tala, vilken vet med sig att alltid ha strävat för en rättvis sak, men som är klok nog att inse, att det inte alltid är tillräckligt att ha rätt

för att få rätt. Våra frågor röra sig ju speciellt om kvinnorna på platsen och de förhållanden, under vilka de leva. Vi veta att de varit organiserade en gång eller par... — Ja, han blir litet bitter, då han säger det, de ha inte förstånd på att sträva efter bättre. Uselt ha de det naturligtvis, somliga inte mer än 7 kr. i veckan. — Om de läsa någon tidning? Ja — Stockholms-Tidningen.

Ja, det finns några undantag förstås, riktiga kärnflickor — och han lyser upp ett tag — de ha t. o. m. haft Morgonbris här, men de tröttna förstås eller fara sin väg. Ty det har varit som att så ut frön på hälleberget...

Samtalet går hit och dit och har snart sökt sig tillbaka till rörelsens barndom i vårt land, d. v. s. till vår moities ungdoms- och mannaår, och än en gång kommer glans i blicken och leendet blir så lyckligt. Se det var en tid att leva i det, vilket folk att göra folk av och vilka kärnkarlar vi då hade! Och han nämner namnen på avhållna »ledare», inte bara nu levande. Humorns krydda saknas ej, och vi få med oss hem några kostliga historier, betecknande för den

tid och de människor, som varit deras upphov.

Men tiden lider — och många människor med den! — och vi säga god-

natt åt vår värd, som med sitt anspråkslösa väsen och sin trofasta blick kapat åt sig en bit av vårt hjärta.

Det var ett fattigt arbetarehem vid den kvällen hade besökt, jag och mitt sällskap, därom rådde intet tvivel. Ett helt livs arbete hade icke förmått utplåna den stämpeln. Men det var inte ett armodets hem. Sådana funnos emellertid på inte så många meters avstånd ifrån oss. Vi gingo ej dit. Vad hade vi också där att göra? Den fattiga familjen med sina många barn i sitt rum och kök eller den arma självförsörjande unga kvinnan i sin kupa kan väl göra anspråk på rätten att få vara i fred med sin olycka såväl som den, vilken kanske är olycklig på ett annat sätt, men dock har råd att bestå sig en finare inramning. Vi visste, att de bodde just där borta i den där kassären och vi kunde ungefär tänka oss hur de hade det litet var med mycker liten variation i temat. "Sy, sy, sy... Kammarn är smutsig och trång. Så den sena kväll sjöng hon sin linnesång..."

"Det skall böjas i tid, som krokigt skall bli" — den metoden är väl snart så eftertryckligt brukad i vår tid, att vi snart inte ha något rakt kvar. Av lekamligen krokiga och i följd därav andligen slöa och försoffade föräldrar behövde väl inte bli liknande barn, om det åt dessa barn gavs större utvecklingsmöjligheter för sin andliga hälsa genom att det först och främst sörjdes för bevarandet av deras kroppsliga, därom råder väl intet tvivel bland tänkande människor. Olyckan är emellertid, att de som tänka så ännu äro allt för få. Därtill kommer, att de som tänka och handla i strid med denna tankegång veta att de ha ett stort intresse att bevaka, under det att den del av mänskligheten, måhända den största, som inte alls tänker, icke vet, vilka stora intressen den har att bevaka. Detta att få människorna att vakna, att se — hur lång tid skall det väl ta! Hellre må väl hjärtat bli sjukt av att se för mycket än förståndet slött av att se för litet!

Ack, Rom byggdes inte på en dag, vi veta det, veta att allt skall ha sin tid. Och kommer att ta sin tid, det förstå vi då vi titta upp mot den dystra fabrikkassären, vilken inom sig säkert gömmer så många människobarn, som, fött inom andra väggar, skulle blivit till glädje och gagn i livet, men nu blott blir till nummer, boskap... Tidigt, hårt och strävsamt arbete, dålig mat och osunda hem — det är vår ungdoms faddergåva! Oftast blir den ungdomens blick antingen för alltid trög, undergiven och slapp eller klok och trött — sällan leende och lycklig, som annars vore dess rätta uttryck. Men den har dock detta, att ha fått sett dagens ljus i en tid som skall rista in sina runor i hävden för alla tider framåt. Den har icke blivit född med lyckoringar, men med ansvar. Glöm ej det varje gång

du går förbi din tids mest olyckliga, de som leva fram sin dag på en kvav fabrik och i övrigt under förhållanden, som icke kunna kallas människovärdiga. J. S. ..

Mot dyrtiden.

Förslag till åtgärder inom Stockholms stadsfullmäktige genom den socialdemokratiska gruppen för nedbringande av livsmedelskostnaderna.

De uppslag, som här givits, kunna ju ej endast hava intresse för huvudstaden, utan partikamrater landet runt kunna ju i egna orter föreslå, att liknande initiativ där tagas.

I.

I hr Ornes m. fl. motion angående åtgärder för upplysning om saltsjöfiskens värde som näringsmedel, särskilt med hänsyn till den rådande köttnöden, samt för fiskfödans tillhandahållande till lägsta möjliga pris, säges bl. a.:

Det område, som närmast erbjuder sig till ingripande, är avhjälpandet av den rådande köttnöden. Därvid kan man tänka dels på ett direkt arbete att öka tillförseln o. s. v., dels på åtgärder av indirekt natur, såsom anvisande av möjligheter att inom familjerna bättre utnyttja förefintliga resurser samt spridandet av ökad kännedom om och bättre tillförsel av ersättningsmedel för köttet.

En del åtgärder av det senare slaget ligga ytterst nära till hands och skulle utan tvivel även lända till ett gott resultat. I första hand gäller det, synes det oss, att uppmuntra till ökad förbrukning av den som *näringsämne för träffliga saltsjöfisken*, men helt visst skulle det även vara av betydelse att få till stånd en *större insikt om vegetabilernas användbarhet i den dagliga kosten*.

Orsaken till att saltsjöfisken ej hittills vunnit tillbörlig användning är tvåfaldig. Dels är kännedomen om de billigare fisksorternas näringsvärde och anrättning ytterst liten bland hushållarna, dels är försäljningssystemet i hög grad otillfredsställande. Båda dessa orsaker samverka intimt med varandra och måste angripas samtidigt för att man skall ernå ett bättre tillstånd än det nuvarande.

Då tidpunkten synes oss mera lämplig än någonsin förut, anse vi, att omedelbart bör igångsättas en planmässig och energisk upplysningsverksamhet om saltsjöfiskens användbarhet och eventuellt även om lämpligheten av ökad förbrukning av vegetabilier. *För sådant ändamål böra små kokböcker tillhandahållas för billigt pris eller gratis, broschyrer och flygblad utgivas, föredrag med demonstrationer anordnas samt en tillfällig upplysningsbyrå med utställning av fisk och fiskrätter upprättas.* Flerstädes i utlandets större och medelstora städer, särskilt i Tyskland, har man med gott

resultat använt liknande medel. Sålunda anordnades i Chemnitz för någon tid sedan ej mindre än 48 gratis-kurser i matlagning på kommunens bekostnad. I desamma deltog 2,230 kvinnor. Utgiften uppgick till cirka 4,400 mark, sålunda knappt 2 mark för varje deltagare. Här i Stockholm borde kurser av det speciella slag, som nyss sades, kunna åstadkommas för ännu billigare kostnad. Staden har ju för övrigt med utomordentlig framgång slagit in på en dylik upplysningsverksamhet för att öka användningen av gas och gasapparater i hushållet.

Helt visst skulle det ej vara förenat med större svårigheter att ordna propagandan för större konsumtion av salt-sjöfisk.

Samtidigt med en dylik verksamhet måste emellertid tillförseln av fisk ordnas på ett helt annat sätt än hittills och priset bringas ned, så att medel finnas att möta dess ökade efterfrågan.

Transportförhållandena ha hittills icke varit de allra bästa. Från och med den 1 oktober har emellertid järnvägsstyrelsen vidtagit en del reformer genom att insätta flera snabbgående vagnar från Göteborg till Stockholm för slaktad fisk. Tåget, som medför dessa vagnar, avgår kl. 3,55 e. m. från Göteborg och anländer till Stockholm kl. 6 påföljande morgon.

Det fordras dock även ett ordentligt distributionssystem för fisk här i Stockholm. På grund av ett livsmedelskommitténs initiativ upprättades, som bekant, för ett par år sedan en provisorisk fiskhall vid Vintervägen. Denna åtgärd har icke visat sig tillräcklig. Den nya institutionen har mötts av ett envist motstånd från fiskimportörernas sida och omsättningen har blivit rätt minimal. — — Minuthandeln med fisk synes även vara irrationellt skött. Ett försök för något år sedan att skapa en fiskaffär i stor skala strandade. Det återstår tydligen intet annat än att staden, åtminstone provisoriskt, tar saken i egna händer och dels införskriver fisk i stora kvantiteter, dels anordnar direkt utförsäljning i lämpliga stadsdelar, särskilt arbetarekvarteren, varvid staden naturligtvis bör se till, att utförsäljningspriset hålles nere vid lägsta möjliga nivå. Vissa tider kan saltsjöfisk erhållas i snart sagt obegränsade kvantiteter för rent vrakpris. Genom att stationera en kommissionär på västkusten för upphandling och genom ett förståndigt utnyttjande av de reklammöjligheter, som stå till buds i tidningspressen, skulle sedan utan ringaste svårigheter kunna ordnas på ett både billigt och effektivt sätt.

Försök i denna riktning ha med gott resultat gjorts flerstädes i utlandet, t. ex. i Berlin, Chemnitz m. fl. städer.

Om det hela anordnades praktiskt och enkelt, torde kostnaden för samliga här anbefallda åtgärder kunna hållas inom mycket rimliga gränser, högst 5,000 kr. Därvid är dock beräknat, att för demonstrationskurserna skulle få användas befintliga skolkökslokaler eller andra dylika lokaler.

II.

I hr *Palmstiernas* m. fl. motion angående åtgärder i syfte att huvudstadskonsumenternas intressen må tillvaratagas i fråga om avsättningen av och priset å rikets köttproduktion, säges bl. a.:

I dessa tider, då huvudstadens befolkning i hög grad oroas av växande utgifter för kött, är det av större vikt än någonsin att omsorgsfullt följa marknadens företeelser och begagna varje möjlighet att värna befolkningens rätt att till rimligt pris erhålla den föda, som är oundgänglig för livsuppehållet.

Det är särskilt en omständighet, som är ägnad att påkalla vår uppmärksamhet. Under de två sista åren har *exporten av kött och levande kreatur från Sverige till Tyskland* ökat på ett sätt, som icke kan undgå att utöva ett utomordentligt inflytande på vår inhemska marknad.

Enligt den officiella statistiken exporterades:

	År 1908	År 1909	År 1910	År 1911
Nötkreatur st.....	9,764	12,558	33,437	46,971
därför kor „.....	5,281	5,941	13,968	19,711
„ ungnöt „.....	2,543	4,017	9,980	13,340
Kött av nötkreatur kg.	350,52	703,780	2,690,272	8,944,859

Såväl å tysk som å svensk sida synes man vara angelägen att befördra denna transport. Den preussiska jordbruksministern har sålunda förklarat sig vara angelägen att få en regelbunden införsel av svensk boskap i gång, och dyrbara karantänstallar, rymmande 20,000 st. storboskap pr år och enligt uppgift kostande 400,000 mark, äro nu uppförda i Sassenitz för ändamålet. — — —

Från svensk sida har man ej visat mindre intresse av att befördra exporten. Särskilda vagnar med luftbromsning, avsedda att kunna begagnas även i Tyskland, ha ställts till exportörernas förfogande för att onödiggöra omlastning, och exporttrafiken från Skåne med omgränsande landsdelar regleras helt och hållet från statens järnvägsförvaltning i Malmö på bekvämaste sätt för producenterna, så att transporter kunna försiggå obehindrat och lätt och icke bli stående å olika stationer, såsom vid vanlig godstrafik. — — —

Det är givet, att om alla dessa i utsikt ställda åtgärder vidtagas skall exporten vinna ett betydligt större omfång än den förut haft. Starka krafter äro även i rörelse för att åstadkomma ett dylikt resultat. — — — Efter januarivalen och den hotande köttnöden i detta land har tyska riksregeringen visat något tillmötesgående mot de breda folklagrens krav, och rikskanslern tillkännagav för kort tid sedan att han ämnade vidtaga åtgärder för att underlätta tillgången å kött. Allting talar sålunda för, att den redan nu osedvanligt stora exporten kommer att avsevärt ökas.

Vad detta betyder för vår egen marknad och för huvudstadens befolkning bör icke förbises. Enligt ett föredrag av sekreteraren i Malmöhus läns hushållningssällskap, G. Leufvén, å Lantbruksakademiens sammankomst i september, äro de svenska slaktdjurspriserna numera fullständigt beroende av priserna å den tyska slaktdjursmarknaden. Medan skillnaden mellan de svenska och tyska slaktdjurspriserna ökat efter år 1906, då de tyska till förhöjningarna trädde i kraft, hade denna

skillnad utjämnats med ej mindre än 8 öre pr kg. levande vikt sedan april månad i år, då Sverige erhöi rätt att utföra levande nötkreatur till Tyskland. Enligt en annan beräkning skulle på grund av den igångsatta utförelsen nötkreaturen nu betyga ett ökat pris av 25—50 kr. pr styck. Inom fackmannakretsar anses att exporten av kött på motsvarande sätt varit ägnad att direkt öka de inhemska köttpriserna. Sålunda har direktören för slakteribolaget Norrmalm, R. Olin, förklarat, att den verkliga anledningen till prisökningen å prima kött skulle sammanhänga med köttutförelsen till Tyskland. Vid förutnämnda sammankomst i Lantbruksakademien framhöll även direktören för Stockholms stads slakthus, M. Sandeborg, vådan av att en ökad utförelse skulle öka köttpriset i Sverige, över vars höjd man redan nu hörde klagomål och variger om för en stor del av konsumenterna svårighet, om icke omöjlighet skulle uppstå att skaffa sig kött.

Att dessa förhållanden icke äro överdrivna inses av ett studium av vår kreaturshushållning och vårt behov av köttföda.

Här i Sverige har det beräknats, att köttkonsumtionen i genomsnitt endast skulle vara 37 kg. pr invånare, medan densamma i Tyskland vore 13 kg. och i England 55 kg. I betraktande av dessa siffror skulle vi således icke ännu ha uppnått den »mättnadsgrad», som förefinnes i de länder, varthän vår export bedrivs. Vi borde sålunda ha alla möjligheter att, för den händelse den inre marknaden väl organiserades, kunna mer än väl upptaga den ökning av kreaturstammen med ca 20,000 kor och 25,000 ungnöt årligen, som den svenska boskapsstammen visat åren 1905—1910.

Emellertid ökas exporten i stället, så att densamma under år 1911 faktiskt mer än tredubblats i fråga om kött och — om samtliga djur medräknas — fördubblats beträffande levande boskap.

Spösmålet är då, vilka åtgärder dessa omständigheter kunna påkalla från Stockholms stadsfullmäktiges sida för att tillvarataga huvudstadskonsumenternas intressen. Vi synas nu vara på väg att helt och hållet förlora herraväldet å den svenska marknaden, så att prisen dikteras för oss från Tyskland och prisdifferensen mellan Sverige och detta land småningom alldeles utplånas med exportens ökning, till våra egna konsumenters nackdel. Detta förhållande bör icke stilla sig utan att åtgärder vidtagas. — — —

Det må vara gott och väl att ökade inkomster tillfalla åtskilliga producenter uti förut välloftade landsdelar, men detta får ej gå ut över de mest behövande å andra orter inom landet. Det vore ett abnormt förhållande, om vi samtidigt skulle för deras behov importera fruset kött från en annan världsdel, medan vi låta exporten obehindrat fortgå och rent av ifrågasätta ett exportpremie-system för att ytterligare påskynda densamma.

Det som enligt undertecknades mening först bör undersökas är, huruvida redan nu från svensk sida fördelar beredas utländska importörer eller konsumenter, vilka icke i samma mån stå öppna för den svenska handeln och marknaden i huvudstaden. Sålunda om lättnader i trafiktekniskt hänseende, beträffande tåg-anordningar, vagnars beskaffenhet, tariffier eller dylikt beredas exporten från södra Sverige till Tyskland eller Danmark, som icke i motsvarande grad kommer Stockholm till godo. Skulle så vara förhål landet, bör framställning göras till kungl. maj:t, att minst lika fördelaktiga villkor beredas Stockholms stad.

Vidare bör utredas huruvida icke den

sydsvenska produktionen genom förbättrade trafikförhållanden och gynnsammare taxebestämmelser kunde dragas till oss. Vi ha nu endast ett matvarutåg från Malmö, som avgår 6,15 f. m. ena dagen och är 6,45 f. m. andra dagen i Stockholm. — — —

Det synes vidare kunna ifrågasättas, huruvida icke från kommunens sida åtgärder böra vidtagas å respektive försäljningsorter i Skåne för att befördra transporten av kött och kreatur till Stockholm. Skåningarna äro företagsamma. Malmöhus läns och Kristianstads läns hushållningssällskap lämna anslag för begagnande av den nya centralsaluhallen i Stockholm och anställande av särskild kommissionär, som för att »möjligheterna på bästa sätt skola utnyttjas» bör bidra till »god sammanhållning mellan de skånska säljarna». — — —

Emellertid är det ej mindre viktigt att ordna hitförelsen på sådant sätt, att organisationen mellan producenterna ej obehörigt uppdriver prisen. För detta ändamål kan det ifrågasättas, att staden själv anordnar agenturverksamhet å viktigare platser i södra Sverige och försäljer köttet härstädes genom stadskommissionärernas försorg eller verkställer detsamma direkt uti den nya centralsaluhallen. Ett dylikt förfarande äger f. n. rum i Berlin, Kiel, Chemnitz, Dortmund m. fl. tyska städer. — — —

Det synes även angeläget att betona vikten av att den svenska exporten icke grundas på nu rådande abnorma priser i Tyskland, varigenom densamma kunde forceras till men för boskapsstammens bestånd och än mer växande svårigheter för de inhemska förbrukarna. Det får i varje fall anses ytterst tvivelaktigt, om det är sunt att utföra råvaran — levande diur — när vi äro i fullt stånd att genom slakt och mjölk samt smörberedning förädla densamma. Om intet från statsmaktens sida göres för att i tid tillvarataga de svenska konsumenternas intressen, är det också fara värt att dessa genom höjda kött-, smör- och mjölkpriser under avsevärd framtid få betala de tillfälliga vinster, som nu kunna beredas våra producenter å kontinental marknad. Exporten bör snarast regleras så, att de svenska förbrukarna icke bli lidande till följd av densamma.

En broschyr i den aktuella frågan om De utom äktenskapet födda barnens rättsliga ställning av borgmästaren Jakob Pettersson. P. A. Norstedts förlag. (Fattigvårdsförbundets serie.) Pris 50 öre.

Här gives en kort framställning av fransk, engelsk, tysk, schweizisk, norsk och dansk lagstiftning i detta ämne. Vidare en mycket intressant historik över äldre svensk lagstiftning samt redogörelse för svensk lag nu och vilka initiativ som äro tagna för att få den ändrad.

Då frågan är mycket aktuell och ofta i kvinnokretsar diskuterad, bör denna lilla handbok vara lätt tillgänglig inom varje kvinnoklubb.

Leketorp.

(Utopi av Emma Flood.)

(Forts.)

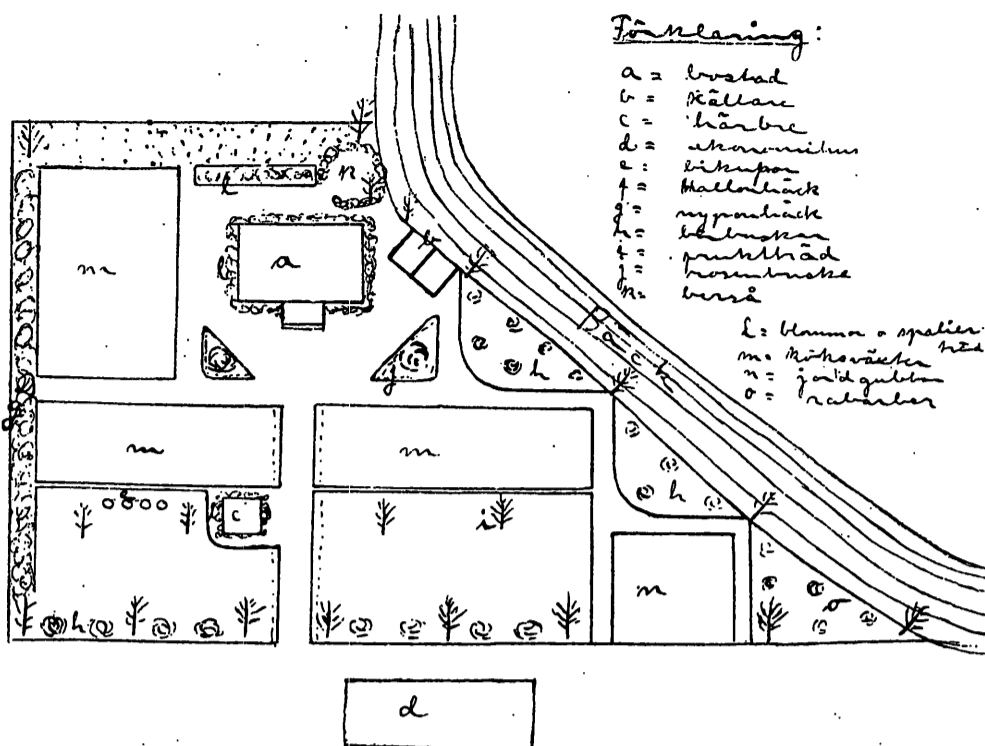
Jag lämnade med saknad Leketorp för att fortsätta min vandring norrut mot fjälltrakterna, dit jag ämnade mig till sommaren, men inbjöds på det ivrigaste av mitt gästvänliga värdfolk att taga samma väg tillbaka, då jag på höstsidan återvände. Om min fjällvistelse och övriga sommaräventyr skall jag i detta sammanhang ej berätta, allt var i sin helhet härligt och uppfriskande, men jag skall i stället berätta något om skördelivet på Leketorp, då jag på hösten åter gjorde min påhållning.

Vårens skära färger hade nu fått vika för höstens gyllene röda. Äpple-, päron- och körsbärsträden dignade under bördan av mognande frukt. Och mitt värdfolk anträffade jag i full färd med att skörda vad de om våren sått. Tacksamma och arbetsamma hade jorden i rikt mått och med givmild hand givit dem lön för sommarens mödor i form av den rikliga gaste skörd. »Jorden är den bästa vän en människa kan ha», sade de båda människorna. »Är man aldrig så litet vänlig mot den, nog kan man vara viss om att jorden är mångdubbelt vänlig igen.»

Åkrarnas rika grödor voro redan välbärgade under tak. En del av säden var redan tröskad och malen till mjöl eller krossad till gryn. Och en del hade redan förädlats till gott knäckebröd. Jag gick med och tittade in i visthusboden. Här förvarades säden: vete, havre, råg och korn i sina olika bingar. Likaså mjöl, gryn och bröd. Det näringsrika grahamsmjölet av sammanmalet vete, som innehåller alla för människans kropp nödvändiga beståndsdelar, hade en framskjutet plats i hushållet på Leketorp. Likaså havren och kornet, förädlade till gryn och mjöl. Knäckebröd av rågmjöl och kornmjöl smakade utmärkt, näringsrikt som det också är. I visthusboden fanns även en del hyllor och fack till förvaring av torkade grönsaker, frukter och bär.

Mycket var således redan skördat, men ännu återstod det mesta i köks- och fruktträdgård. Fru D. uppehöll sig mestadels i bagarstugan, där hon sysslade med inläggning och torkning. Så mycket som möjligt torkades. Torkning är ett billigt och varaktigt förvaringssätt. Skulle nästa års skörd slå fel, så är det alltid nyttigt att ha torkade grönsaker kvar sedan förra årets vällyckade skörd. På ållor i spiseln torkades nypon, äpplen, päron och körsbär, likasåväl som ärter, spenat, persilja och blåbär. Eller också korkades in på glasburkar. Gurkor och bönor insaltades. Brysselkål, grönkål och jordärtskockor fingo stanna kvar på växtplanen under den kommande vintern. Rovorna förvarades i stukor ute på åkern och övriga rotfrukter i källaren.

Källaren, som var belägen under visthuset och desslikes nära och bekvämt intill köket, hade två rum: ett till för-

varing av rotfrukter och ett till mjölkkällare m. m. I rotfrukterummet infraktades potatisen och kålrötterna i var sin bing. Här lagrades morötter, palsternackor, rödbetor, purjo och selleri i lådor med torr sand. Här lades löken, sedan den torkats på en därför avsedd hylla. Virkålshuvudena hängdes i taket, likaså den blomkål, som ej lagts in på glasburk.

I det andra rummet stod mjölken i ett kar med is. Mitt på golvet i mjölkkällaren stod en stolpe, varomkring melar. golv och tak löpte en rad cirkelrunda hyllor, fyllda med ägg, ostar, smörbyttor och honung. I ett hörn fanns ett skåp, där maten om sommaren förvarades. Detta skåp hade fönster och ventil utåt, för att förekomma att matlukt slog sig på mjölken. Ett liknande skåp i ett annat hörn var fyllt med saft, sylt och konserver. Då fru D. förevisade innehållet i detta skåp förstod jag, att sådana saker inte voro lyx i detta hem, utan vardagsmat. Och det borde så vara i alla hem.

Här fanns flera hyllor med skogsbär: hjortron, lingon och blåbär. Hallon, jordgubbar och smultron hade i stora mängder skördats i den egna trädgården. Likaså krusbär, vinbär och rabarber. Sämre äpplen hade kokats till mos och kompott och fyllde stora stenkrukor. Inkokta grönsaker lyste läckert genom sina glas. Ett sådant överfyllt skåp önskade jag stode i alla källare om hösten i alla hem här i landet. Men tyvärr är det ofta så, att de som äga en jordbit och äga möjligheter, de förstå inte, eller förakta att taga vara på jordens härligheter. Och de som vilja och förstå, de äga inte jord och inte utvecklingsmöjligheter. Och därför står trädgårdsskötsel och jordbruk ännu så lågt i kurs här i landet.

Sedan källare och visthus blivit fyllda till vintern började höstarbetet i trädgården. Jorden gödslades, djupgrävdes och indelades. Och rekvisitionslista på den trädgårdsfrö, som behövdes till följande vår, uppgjordes. I trädgården användes 3-årigt växelbruk. Så att i ny-

gödslad jord odlades sådana växter, vars näringsvärde ligger i stam och blad, året därpå odlas på samma plats rotfrukter och tredje året odlas baljväxter. Rabarber, sparris, jordgubbar, buskar och träd gödslades med kompostjord. På fruktträden anbragtes limgördlar till skydd mot frostfjärilen. Morötter och palsternackor utsåddes redan nu för att erhålla så tidig skörd som möjligt följande sommar.

Sommaren hade avslutat sitt festtåg och gick till vintervila, rik på skatter och lagrar. Men för Leketorps invånare hägrade bakom höstens hårda arbete vinterns långa ro för studier och handarbete. Och jag kunde ej annat än skatta dessa människor lyckligast av alla, som så förstått att genom arbete taga jorden i sin tjänst och njuta av dess rikedomar.

Skildringen av Leketorp är, som envar kan förstå, en utopi ännu så länge. Men varhelst ett par unga människor finnas med friska armar och friskt mod och ett jordstycke, om än aldrig så kargt och magert, så blir det snart verklighet av. Unga människor med friska armar och friskt mod finnas nog lite varstades, men de sakna jordstycket. De gå då och ställa sin arbetskraft i storindustriens tjänst, i hopp om att en gång få en sparad slant över till ett jordstycke. Men jordstycket blir oftast en illusion, som blott lockar och lockar för att sedan upplösas i intet. Jorden ligger till stor del i jobbarehänder. Men jobbarens armar äro lata och hans hjärta är kallt, så att jorden blir sjuk av vantrevnad, och i stället för rika skördar bär den kala ljunghedar. I stället för blomster och frukt bär den tistlar och nässlor. Och de unga människorna, som jorden längtar så mycket till och som längta till jorden, de resa till Amerika. Skall Sverige bli ett öde land till sist? Eller vad är meningen? Något måste göras, och göras snart, för att jord och människor skola återfå varandra.

Utdrag ur viktigare resolutioner, fattade vid den internationella arbetarskyddslagstiftningskongressen i Zürich.

Angående förbud för nattarbete för kvinnor vidhöll kongressen sin förut intagna ståndpunkt genom följande uttalande:

1) att framföra ett tack till den spanska regeringen för införande av förbudet; 2) att fortsätta arbetet på att förmå sådana stater därtill, som ännu icke gått in på den internationella överenskomsten i denna fråga.

Angående faran för blyförgiftning ansåg kongressen sig icke färdig att därvidlag göra något uttalande angående särslagstiftning för kvinnor, utan beslöt följande:

1) Då undersökningarna angående faran för förgiftning för kvinnliga typografer, vilka sysselsättas såsom hand- eller maskinsättare, äro otillräckliga, skola undersökningarna fortsättas; 2) De brittiska och franska sektionerna uppmanas att förelägga den 8:de delegeradeförsamlingen en hygienisk-medicinsk undersökning i denna fråga.

Flera andra detaljfrågor behandlades angående fara för förgiftning inom vissa yrken. Så t. ex. att förelägga regeringarna hur grunderna skola uppställas för bekämpandet av faran vid användande av ferrosilicium.

Vidare bestämdes angående skyddsåtgärder för personer, vilka voro sysselsatta i gruvor tunnelbyggen och vid bergsprängning m. m. dyligt.

Ett viktigt beslut fattades angående statistik:

Uppdrag gavs åt den Internationella byrån att under medverkan från de nationella sektionerna till 1 juli 1913 utarbete en berättelse om arbetarbefolkningens sjuklighets- och dödlighetsstatistik i olika länder.

Viktigt uttalande angående hemarbete och minimilön, nämligen:

Alla studier och erfarenheter från de senare åren visa att hemarbetarnas eländiga ställning huvudsakligen beror på otillräckliga löner, och att ingen väsentlig förbättring kan ernås utan att man finner en utväg att höja desamma. För detta mål anbefalldes facklig organisation och tariffavtal samt fastslående av minimilön.

Barnarbetet: Det uppdrogs åt de olika sektionerna att tillsätta särskilda kommissioner för skyddslagstiftning för barn, för att anskaffa material till bedömning av vilka vägar man bör gå för att genomföra och utvidga skyddet för barn.

Kvinnliga fabriksinspektörer.

De olika ländernas sektioner uppmanas att förmå sina resp. regeringar att anställa ett större antal kvinnor som fabriksinspektörer och att inrätta det så, att åtminstone en kvinna anställdes i varje industricentrum, där kvinnor och barn arbetade.

Kortare arbetstid: lördagar och helgdagsaftnar.

I flera länder har detta genomförts, på somliga håll gällande alla arbetare, på andra håll endast gällande barn, unga människor och kvinnor. Det beslöts uttala en önskan om

att bestämmelsen måtte bli internationell på så sätt, att kvinnor och unga arbetare skulle bli fria tidigare på lördagseftermiddagar, och uppdrogs åt kommissionen för tiotimmarsarbetsdagen för kvinnor att tillsammans med den Internationella byrån utarbete en rapport i denna fråga.

Omdömen angående arbetarskyddslagstiftningskongressen, avgivna av en deltagande kvinna.

Den danska fabriksinspektören *Julie Arenholt* skriver i »*Kvinden og Samfundet*»:

»Den kolossala utveckling, som det industriella arbetet undergått under senare tider, har naturligtvis åstadkommit ett stort socialt intresse för alla dem, som förtjäna sitt levebröd som fabriksarbetare. Farorna vid detta arbete äro så stora, att lagstiftningen tvingas till att ingripa med skydds- och förbuds lag för att skydda fabriksarbetande mäns, kvinnors och barns liv och välbefinnande.

Många år förflyto innan man kom att erkänna detta, och många äro de, såväl vuxna som barn, som andligen och lekamligen gingo under för »Kung Damps» tyranni, därför att man icke i tid sökte bekämpa och övervinna hans följd av ohälsa, ornänskligt släp, kvinnoförbrukning och barnmissbruk.

Vid stiftandet av lagar var det absolut nödvändigt att ingripa på ett reglerande sätt i industriarbetet, och säkerligen blir det också för framtiden nödvändigt att inom det ena eller andra området begränsa arbetsgivarens och arbetarens personliga frihet. Det är å andra sidan mycket olika åsikter om hur långt lagen skall gå och hur pass man tors begränsa en enskild individs ansvar och frihet. Många socialt intresserade personligheter äro ängsliga för att nutidens »humana» strävanden skola ha olämpliga följder för samhället, och det visar sig i våra dagar en böjelse för att hålla igen, en böjelse, som också gav sig märkbart tillkänna på kongressen i Zürich.

Skyddslagstiftningen sträckte sig först till barnen — det är för varje nation en livsbetingelse att skydda det kommande släktet — men f. n. är den utsträckt och gäller även för vuxna arbetare, särskilt kvinnorna.

Ett verksamt led i strävandena för att skapa en skyddslagstiftning är den »Internationella föreningen för arbetarskydd», som tillkom år 1900 och som har nationella föreningar i så gott som alla civiliserade länder i världen. Danmark är representerat genom »Dansk Forening for Arbejderbeskyttelse».

Den Internationella föreningen höll den 10—12 sept. i år sitt sjunde delegeradesammanträde i Zürich. Där sammankommo cirka 200 delegerade, däribland även kvinnor. Kongressen varade i tre dagar och man arbetade under högtryck.

Vid första mötet tillsattes 5 olika specialkommittéer, som var för sig arbetade inom ett begränsat område för att på den sista dagen framlägga sina beslut till eventuell prövning för det församlade delegerademötet. Jag blev invald i kommitté I, som bl. a. sysselsatte sig med internationella skyddsbestämmelser. En av dessa är den mycket omordade: *Förbud mot kvinnors nattarbete.*

På delegeradesammankomsten i Bern 1906 blev, som bekant, beslutat att rikta en uppmaning till alla länders lagstiftande församlingar att införa ett dylikt förbud, och i många stater har detta sedermera blivit lag. Danmark har dock ännu icke följt exemplet, och efter den framart som förslaget fick i landstinget vid senaste riksdagen under fabrikslagstiftningsbehandlingen — härom hade kongressen fått en officiell berättelse — har ju Danmark kommit upp på den svarta tavlan. Jag sökte förklara och försvara motståndet mot förbudet och uttalade det hopp, att folketinget skulle visa sig lika klokt som landstinget, men mina ord funno absolut ingen anslutning i kommittén, som utslutande bestod av ivriga, ja nästan fanatiska 'kvinnoskydds'-män.»

(Den resolution som fattades se ovan!)

Fabriksinspektör *Julie Arenholt* uttalar även sin tillfredsställelse över, att undersökningarna angående faran särskilt för kvinnor att bli blyförgiftade skulle underkastas ännu en noggrann undersökning, liksom även det utomordentligt goda beslutet i hemarbetsfrågan, angående barnarbetet och kvinnliga fabriksinspektörer. (Se ovan återgivna resolutioner!)

Däremot ställer hon sig naturligtvis kritisk angående förslaget om att internationell bestämmelse angående kortare arbetstid på lördagar icke skulle gälla manliga vuxna arbetare, utan endast kvinnor och barn.

Agitera för vårt julnummer!

Se sid. III!

Sömmerskeskolan

i Stockholm.

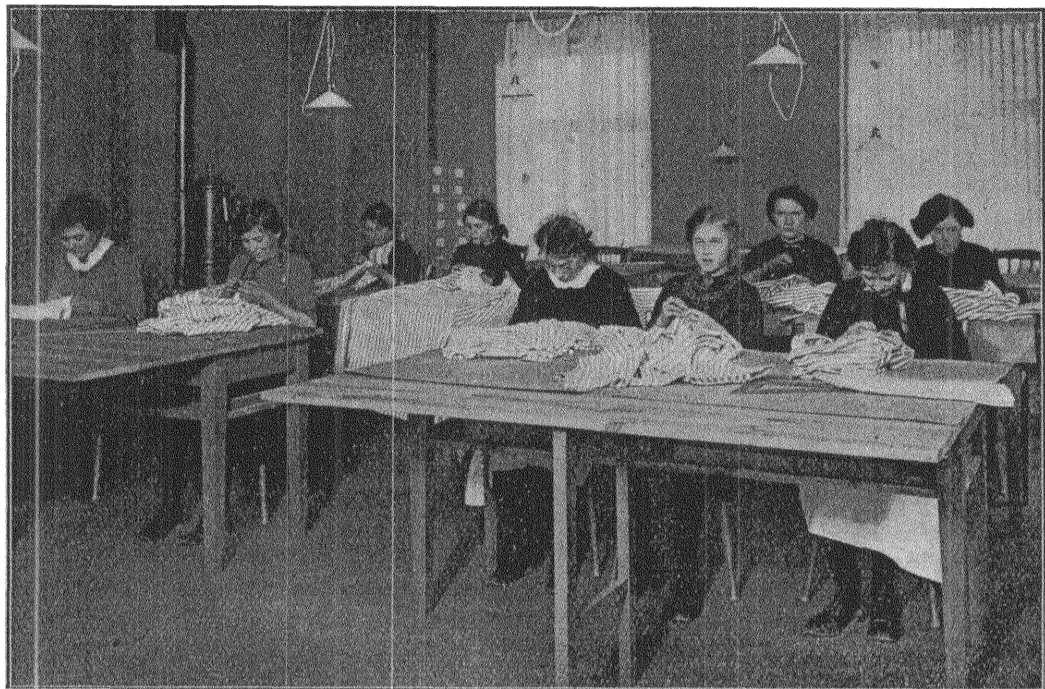
Det finns väl knappast någon stadsdel i Stockholm, som har så många överraskningar att bjuda på som Söder. Gå t. ex. en dag Repslagaregatan fram och stanna utanför numro 24. Nåja, från gatan ter det sig ingenting märkligt. Ett lågt envåningshus samt för övrigt ett långt, högt plank. Över en liten port i planket står med stora bokstäver: Stockholms stads yrkesskolor. Alltså någonting tråkigt, som man utan vidare kan gå förbi. Men det är just det, man icke skall göra. Porten står öppen och bjuder en stiga in och väl inkommen möts man av överraskning. Är man i Stockholm? Den stora gårdsplanen med sina låga gammalmodiga huslängor gör, att man tror sig förflyttad åtskilliga mil från storstaden.

Hit är det alltså Stockholms stad förlagt sina yrkesskolor. Strax till höger om ingången ligger sömmerskeskolan, och dit är det i dag Morgonbris läsarinna skola föras. Först en rond genom lokalerna med skolans unga intresserade föreståndarinna, fröken Trotzig, som ciceron. På nedra botten ligger en stor skolsal, kapprum och toalettrum, ett expeditionsrum samt en materialkammare. Skolsalen är ett stort rum med vanliga skolbänkar, svart tavla o. d. Runt väggarna stå stora skåp, där eleverna ha var sina hyllor och fack, där de förvara sina utensilier, allting mycket praktiskt och bekvämt anordnat. I toalettrummet är inlagd kokgas och kaffeapanorna på gasköket skvallrade om att njutningen av den kära kaffetären ej saknades. Materialkammaren gömde tills vidare inga större skatter, men fröken Trotzig hoppades att snart få alla hyllor och skåp fulla.

En trappa upp ligger sysalen, ett väldigt rum, som med sina ljusmålade väggar och många fönster gör ett glatt och trevligt intryck. (Hela huset är för övrigt nyrestaurerat och alltigenom hållet i ljusa färger.)

Här meddelas den praktiska undervisningen, varom också de stora syborden, symaskinerna och provdockorna bära vittne.

Vad elevantalet beträffar uppgår det för tillfället icke mer än till trettio — detta till stor del beroende på att skolans verksamhet är så ny och fölaktligen icke mycket känd. Men att denna siffra snart skall stiga är alldeles säkert. Tills vidare är skolan öppen endast tre dagar i veckan med tio elever var dag. Hela utbildningstiden omfattar tre år med en dags undervisning i veckan och för denna tid bindas eleverna genom kontrakt vid skolan. Aldern är fastställd till mellan 14 à 15 år och varje elev skall inneha anställning. Arbetstiden varar från kl. 8 på morgonen till 8 på kvällen med 1 1/2 timmes avbrott för middag. Fru-

Sysalen.

kosten intages på skolan och på eftermiddagen består en liten extra ledighet för kaffedrickning; den pausen är naturligtvis ytterst gouterad. Dessutom avbrytes arbetet då och då för en stunds vila genom att man sjunger en sång el. dyl. och att allt sådant i hög grad bidrar till att frigöra eleverna från känslan av skoltvång och i stället höja och stärka arbetshågen hos dem, är självklart. Också äro eleverna synbarligen mycket intresserade av sitt arbete; det framgick för övrigt av de prov på vad de redan hunnit åstadkomma, som förevisades.

Vad som särskilt tycktes roa och slå an var frihandsteckningen. Att många av dem hade en säker blick för linjer och färg, därom vittnade en del färdiga teckningar. All teckning sker direkt efter naturen; längre fram, då blorror och frukter ej längre stå till buds, är det meningen, att eleverna med hjälp av sina tidigare gjorda teckningar skola få försöka att själva komponera mönster. Vilken betydelse det kommer att ha för utvecklingen av deras skönhetssinne är lätt att förstå. Dessutom meddelas undervisning i en del affärsgörömål, som kan tänkas ha något samband med deras framtida verksamhet: de få lära sig annonsera ta upp order på beställningar, skriva ut räkningar o. s. v. Vidare ingår i den teoretiska undervisningen kurs i hygien med åtföljande en halvtimmes gymnastik.

Den praktiska undervisningen omfattar naturligtvis all slags sömnad. Här få de blivande sömmerskorna lära sig allt, vad till deras yrke hör, alltifrån början. Således börja de med mönsterritning och tillklippning av de enklaste plagg för att så småningom övergå till sådana, som kräva den yrkeslärda sömmerskans hela skicklighet och kunnighet.

Vid tiden för besöket höllo eleverna på att sy sig stora arbetsförkläden. De som ha råd bekosta sig själva materia-

let, i annat fall håller skolan dem med detta. Emellertid är det meningen att framdeles söka sy samman ett litet lager och sedan anordna försäljning av det samt att mottaga smärre beställningar. På det sättet, menade fröken Trotzig, skulle skolan få möjlighet att skaffa sig större lager av material.

Vilken stor nytta dessa yrkesskolor — längre fram komma sådana att öppnas för modister, tjänarinnor, tvätterskor m. fl. — ha för de unga arbeterskorna behöver väl knappast påpekas. Att intresset för dem ännu ej är så stort, kan väl bero på att företagen ännu ej hunnit bli kända i större kretsar, men därtill kommer nog också en del andra orsaker. Den långa tiden av tre år avskräcker säkert många, men med en dags arbete i veckan uppgår den sammanlagda tiden ej till ett halvår ens, och det kan väl icke vara för mycket tilltaget, då det gäller yrkesutbildning. En del resonera som så, att yrkesskolorna blott tjäna arbetsgivarnas intressen, ty genom att hålla sina arbetare i yrkesskolan få de duktiga och kunniga producenter, av vilkas arbetsduglighet de sedan draga den största möjliga profit. Det kan visserligen vara sant, men lika sant är, att de även tjäna arbetarnas intresse. En yrkesbildad skicklig arbetare har långt större möjligheter att klara sig i den hårda kampen för brödbiten än en icke utbildad sådan. Och i vår tid, då konkurrensen är så oerhördt skarp, gäller det att taga vara på alla tillfällen att möjligen förbättra levnadsvillkoren. För övrigt bör den principen, att stat och kommun skola taga hand om de unga arbetarna och sörja för deras yrkesuppfostran, understödjas, och det sker bäst genom att man tager reda på och söker intressera sig för de steg, som tagits i den riktningen i och med upprättandet av yrkesskolorna.

Anna Lisa Hansson.

Änkornas lott.

Hur en fattig änka har det, som anses ha det jämförelsevis bra.

Hon är en av dessa otaliga ensamma familjeförsörjare. Hon bor i en av Stockholms förstäder. Hon är änka sedan ett par år med fem barn.

Av fattigvården har hon 20 kr. i månaden. Det är ändock en stor summa för att vara fattigvård, och i förstaden hon bor i äro hyrorna så pass skapliga, att 20 kr. precis gå till hyra. Således kan hon, för att vara fattig änka, anses ha det jämförelsevis skapligt så länge hon får behålla sina 20 kr. och därmed är fri från hyresbekymmer.

Hennes förtjänst är 2 kr. då och då, en 5. å 6 gånger i månaden, på att gå i hjälphus. Även hjälphuset är det ju konkurrens om. I huvudsak äro därför hennes båda äldsta halv vuxna barn på 14 å 15 år familjeförsörjare. De ha 8 kr. i veckan var. Hur väl behövde de ej ett ordentligt mål mat under middagsrasten, men ytterst sällan kan den lyxen bestås två barn, som skola börja sitt arbete kl. 7 om morgnarna och få hålla

ut till kl. 7. En medhavd smörgås är ofta vad de få stå sig på tills de komma hem framåt 8-tiden. Veckopenningen måste i mest möjliga oavkortade skick lämnas hem till kvällsmaten åt dem själva och till matbitarna åt mor och syskonen. Den skall, jämte mors ej ofta förtjänade 2 kronor, också räcka till 6 personers kläder.

* * *

Det finns ju ett sätt att göra utgifterna mindre, nämligen genom att minska antalet hungriga magar och skoslitande små fötter och låta fattigvården utackora barnen. Men det vill dock icke modern, då hon ändå kommit så långt att hon har två halvstora, som kunna förtjäna sina 8 kr. i veckan. Grymt tidiga familjeförsörjare visserligen. Men lämnade hon de tre mindre barnen miste hon hyrespengarna från fattigvården, och då blev ju ekonomin ej bättre för det.

Och dessutom — hon vill icke lämna sina barn, och kan någon förebrå henne det i en värld, som ständigt för talet om moderskapets heliga uppgift på sina läppar?

A. L.

Hjärtats hus.

Mitt hjärtas tysta längtan fjärran spanar ett ensamt hus, som skymtar tegelrött vid randen av en skog, vars höga granar i höststormsdagar vinden troget mött.

Och bakom husets rutor hjärtat anar en rofull vrå, när det är tungt och trött, och hör en röst, som varm till handling manar då tunga bördor viljans kraft förött.

Åh, hjärtat blir ibland så längtanstungt och kan ej se sitt öde kallt och lugnt fast detta säkert vore bäst och skönast,

och därför ser det stundom i sin dröm ett hus långt bortom dagens orosström där allt är ro och skogen växer grönast.

GUSTAV ÅSTRÖM.

Hennes första artikel.

(Översättning från norska Social Demokraten.)

Redaktören var förargad, och det var verkligen inte att förvåna sig över.

Det var tyst säsong, och »Granskaren» måste ta till allt slags enkelt stoff för att få spaltfyllnad åt sina abonnenter. Och dock hade det nu kommit en celebritet, en verklig celebritet till Oakhampton för att stanna där några dagar, och han nekade att låta intervjuas sig!

Varför han hade kommit dit var en hemlighet, men att han var där var ett faktum. Ryktet om celebritetens motvilja mot att låta sig intervjuas hade gått före honom; han var kanske den ende framstående man på två kontinenter, som icke underkastat sig eldprovet.

Men hans rykte i detta hänseende hade icke skrämt redaktören, som var övertygad om att till och med det segaste motstånd dock måste ge tappt för »Granskarens» flinke intervjuares taktfulla, men välriktade anfall. Dock, berömdheten av-slog hövligt, men bestämt.

Det var därför, som sagt, icke att förvånas över, att redaktören var förargad.

Medan han satt och grubblade över världens ondska i allmänhet och celebritetens i synnerhet, märkte han att hans tankegång tedde sig så välformad och avrundad, att han instinktmässigt tog penna och papper och skrev en »ledare», som skulle ha fått celebriteten att känna sig mycket enkel, om han läst den.

Men redaktören var icke alltid vid dåligt lynne. I regeln var han en mycket gemytlig man, och som en sådan såg han också ut, då han på kvällen satt och rökte sin cigarr på verandan till sin villa i Clarence aveny. Bredvid honom satt hans nièce, en ung flicka med vacker figur och dito ansikte och ett skälmskt uttryck i de mörka ögonen. Hon talade

just om, att hennes hjärtas högsta önskan var att en gång bli fast medarbetare i »Granskaren».

Men hennes onkel slog bort denna idé, hon var för ung, för oerfaren, för vacker.

»Varför skriver du icke något och visar mig vad du duger till?» fortsatte han.

»Jag har skrivit flera berättelser, som du vet, men du vill icke se på dem», svarade den unga flickan.

»Nej, 'Granskaren' vill icke ha berättelser. Skriv en artikel om något som kan intressera allmänheten.»

»Men vad för ämnen är det som intresserar allmänheten, käre onkel? Du ler bara när jag föreslår något.»

»Men du kan väl icke begära att en stackars redaktör både skall föreslå ämnen för dig och sedan läsa dina artiklar. Välj du själv.»

»Det är just det som inger mig bekymmer, det är så vanskligt att välja. Om jag bara hade något bestämt att gå efter — eller om du bara ville se på en av mina berättelser.»

Men redaktören värdigades inte ens att svara härpå, varför hans nièce fortsatte:

»Det är min fasta övertygelse att jag skulle bli en utmärkt intervjuare. Det skulle dessutom roa mig mycket.»

»Varför icke strax bli detektiv?»

»Gud give att jag kunde!» suckade hon. Men hennes onkel hörde icke på henne; han iakttog uppmärksamt en cyklist, som i hastig fart for förbi villan.

»Där är mannen!» utbrast han. »Det var Camberton.»

»Aha, var det han!» Kitty kände väl till redaktörens förargelse över celebriteten. »Han far förbi här varje dag. Jag har på sista tiden mött honom flera gånger, då jag varit ute på mina morgonturer. Jag undrade just vem han var.»

»Nej, nu måste jag gå», sade redaktören och såg på sin klocka. »God afton,

barn.» Och därpå tillade han liksom i tankarna: »Om du lyckades intervjuas Camberton, Kitty, så skulle jag sannernigen göra allt vad jag kunde för dig.»

*

Tidigt nästa morgon kunde man se två cyklister köra framåt Clarence aveny. Den första var en herre, lång och med ett distingerat utseende, den andra en ung flicka, som hela tiden höll sig på samma avstånd från den framför henne åkande herrn.

Om en stund vek herrn av från avenyen in på en väg, som ledde ut på landet.

Den unga flickan följde efter, och då de få husen vid vägen passerats ökade hon farten och var snart framför honom, som med beundran lade märke till hennes mjuka, smidiga hållning. Hon bar mörk kjol med skär blus.

Då hans blick åter sökte den förtjusande cykelryttarinnan, såg han att hon satt på vägen med cykeln liggande vid sidan om sig. Han undrade mycket hur detta gått till, ty vägen var god och hon såg ut att fullständigt behärska sin cykel. Men han måste naturligtvis stiga av och hjälpa henne tillrätta.

»Jag hoppas ni icke är allvarligt skadad», sade han bekymrad.

»Jag tror icke det», sade den unga flickan med ett leende, som det lyckades henne att göra riktigt rörande. »Jag känner mig ganska mörbultad och jag har visst gjort mig lite illa i foten, men om jag sitter stilla några minuter går det nog strax över.»

Med den främmande herrns hjälp satte hon sig på en kullfallen trädstam i närheten.

»Skall jag köra hem till er och skaffa hjälp?» frågade han hövligt.

»Ack nej», svarade hon i en orolig ton, »det skulle bara skrämman livet av dem.

Om ni bara vill vara så vänlig och vänta ett par minuter för att hjälpa mig på cykeln igen, är jag tacksam. Jag känner mig riktigt ängslig.»

»Till eder tjänst», svarade hennes följeslagare. »Er cykel tycks i varje fall inte ha tagit någon skada.»

»Så mycket bättre! Men se hur jag trasat sönder min kjol! Jag måste laga den, annars kunde jag hänga upp mig i den och åter köra omkull.»

Med dessa ord tog hon upp ur fickan en liten ask, i vilken lågo förvarade nål, tråd och fingerborg, och började sy på den söndriga klänningen. Mannen vid sidan iakttog med beundran hennes flinka fingrar.

»Åh, jag tycker det är så härligt att åka cykel», utbrast hon. »Tycker ni också det?» Han medgav att han gjorde det, och hon ådagalade så stort intresse för allf vad han sade, att han berättade henne om en cykeltur, som han förra sommaren gjort, och uppmuntrad av hennes behagliga sätt att fråga gick han över till att tala om andra saker och ting, och den unga flickan lyssnade hela tiden mycket uppmärksam.

Men så märkte hon att han icke kunde erinra sig mer, och det gjorde klart för henne att hon nu vore i stånd att anträda hemfärden. Hon förklarade därför att hon nu kände sig kry efter kullstjälpningen och bad så vackert sin ledsagare hjälpa sig upp på cykeln igen. Han gjorde det nästan motvilligt, ty det hade varit en angenäm halvtimme för honom. Hon dröjde ett ögonblick.

»Jag vet icke hur jag nog skall kunna tacka er för vad ni gjort för mig.» Och hon slog ned de darrande ögonlocken, samtidigt tänkande på vad redaktören nu skulle säga.

»Ni gör för mycket väsen av det», svarade han, som ju icke kunde veta vad hon tänkte på. »Det gläder mig att kunna ha varit er till hjälp. Förresten är jag ledsen att nödgas lämna staden i kväll», fortfor han, »jag skulle annars ha utbett mig tillåtelsen att få besöka er.»

»Ni reser i afton? O, så tråkigt!»

En glad nick, ett ord till farväl — och bortflugnen var hon som en fågel.

Hennes små fötter presterade ett duktigt arbete, men då hon kom hem löpte pennan nästan ännu fortare över ark efter ark, medan hon under lycklig stämning nedskrev den aldrig förr intervjuade mannens ord.

Då det kom till avgörande kunde emellertid den märkvärdige mannen inte lämna staden den aftonen, men första tåg följande morgon förde honom bort därifrån. Tidningspojarna skreko ut sin vara över stationen, och på så sätt gick det till att ett exemplar av »Granskaren» fann vägen till honom. Som han satt och studerade detta pressalster kom hans blick att falla på hans eget namn. Med bokstäver så stora som hade det minst gällt ett mord eller en mordbrand läste han till sin stora förbluffelse:

Äntligen intervjuad!

**Herr Cambertons tankar om cykelsporten.
Vad han tycker om vår stad.**

Bostäder

åt änkor eller ensamställda hustrur eller ogifta.

Bostadsfrågans lösning — att människor kunna få ordentliga bostäder och till ett pris, som de möjligen kunna ta sig ut med att betala — är kanske den viktigaste av alla frågor. Av oerhörd vikt för sund och naturlig utveckling är att bandet mellan mor och barn bibehållas. Billiga bostäder för fattiga mödrar och krubbor att lämna barnen till — om möjligt belägna inom själva bostadskomplexet — för de mödrar som arbeta borta, se där de linjer, som framförallt äro förebyggande mot den svåra nöden.

Något är gjort härför inom Stockholm och även på en och annan ort för mindre och större barn: barnkrubbor, husmoderskolor med barnavård, ett och annat billigt bostadskomplex, men behovet är långt, långt över efterfrågan. Till sådana billiga bostadshus kunna i medeltal 3 å 4 förfrågningar om dagen komma angående att där få plats, och var och en som känner fattiga människors förhållanden vet att deras hjärtesuck är: »Om vi hade en billig lägenhet!»

Glädjande är därför den hemställen, som gjorts dels från socialdemokratiska stadsfullmäktiges sida (*Gertrud Månsson* och *Fritz Lindqvist* huvudmotståndare), dels från Fattigvårdsförbundets barnavårdsbyrå i Stockholm, att 500,000 kr., som äro tillgängliga såsom räntemedel i Forsgrénka fonden, anslås till uppförande av bostadshus åt ensamma, fattiga kvinnor med barn.

Ur motiveringen i socialdemokratiska skrivelsen anføres följande:

»Den största bördan för de fattiga i vår huvudstad är hyran, särskilt som den är så oproportionerligt hög i jämförelse med vad som borde vara normen för en arbetares utlägg till bostad. Men om det är svårt för den i arbete varande arbetaren så är det ännu svårare för den ensamma kvinnan med barn, som för det första har all möda att erhålla en bostad, då hyresvärdarna inte ha mycken tillit till hennes förmåga att göra rätt för sig och för det andra, om det lyckas, får finna sig i vilka dåliga bostadsförhållanden som helst. Vilket jättearbete är det icke för den ensamma kvinnan med barn, hon må vara övergiven ogift moder eller änka, att verkligen få behålla den bostad hon äntligen lyckats skaffa sig eller fått behålla från den tid då manlig försörjare var till hands att dela bördan, hur mycket av försäkelset och bekymmer ligger inte bakom det enkla ordet hyran, då barnen måste ha sin mat och sina kläder och sin moderliga omvårdnad för att inte hänvisas till gatan. Så sker dock alltför ofta, i det strävandet för hyran hindrar modern från att vistas i hemmet så mycket som hon för barnens bästa behövde. I stället för att se om och

I dag — i morgon.

Med ståtliga resolutioner från fredskonferensen i Haag regenterna från sina troner slå världen med häpnad — i dag. I morgon så kan det ju hända att, trots skrivelser och prat, en småsak är nog för att tända de fredliges krigiska hat.

P. A. C.

vårda de sina måste hon arbeta borta och i stället för att ägna sig åt hemmets vård måste hon låta det försummas och överlämna dess skötsel kanske i de minderårigas händer. Allt detta därför att hyran tar det mesta av den inkomst hon med sitt trägna arbete kan skaffa sig. En lindring i dessa kvinnors bostadsbekymmer skulle således ha verksamt goda följder med sig. De själva skulle därigenom bättre kunna ta sig an barnens vård, barnen skulle vinna både andligt och lekamtligt därmed. Det måste också sägas vara en bland de vackraste uppgifter ett samhälle har, att skydda de små barnen så att de icke förfalla eller förfaras.

Genom ett anslag från Forsgrénka fonden skulle många sådana fattiga kvinnor, som icke vilja anlita fattigvården, utan träget och tåligt arbeta för sitt och sina barns uppehälle, få just den lilla hjälp, som kanske är den egentliga betingelsen för att hålla dem uppe över det svåraste nödläget. Det skulle bli den hjälp till självhjälp, som är den moderna välgörenhetens och fattigvårdens grundprincip, och det skulle bli en hjälp, anordnad så, att den nödställda kunde förlita sig på sig själv och ej behöva anlita andra.»

Å möte, utlyst av Stockholms allmänna kvinnoklubb, fattades efter diskussion i denna fråga, med inledning-föredrag av fröken Kerstin Hesselgren, följande resolution:

»I betraktande av den utomordentliga betydelse bostaden i alla avseenden har på individen och samhället, och välvetande huru illa det i den vägen är ställt för en stor del av Stockholms fattigaste befolkning, hälsa vi med glädje den möjlighet, som nu gives Stockholms stadsfullmäktige att i någon mån kunna förbättra dessa våra bostadsförhållanden, utan att därför betunga stadens budget.

Många och behjärtansvärda äro de förslag, som framkommit angående användandet av den Forsgrénka donationens räntemedel, och helt naturligt böra skälen noga vägas då det gäller avgörandet; dock uttalar mötet den förhoppningen, att de *årslånga bittra erfarenheter* vi äga angående våra dyra och dåliga bostadsförhållanden skola vara tungt vägande skäl till förmån för de förslag till *bostäder för ensamma kvinnor med barn*, som från tvenne håll inkommit.»

Systemn.

Skulle en kvinna i sång och toner
jag ägna min hyllning, min lyras lov,
ej bland de höga på härskartroner,
ej vid ett prälande furstehov
sökte jag henne i slottsalköv.

Ej åt de firade scenens stjärnor
— därände vä en i kvinnohamn —
ej åt de lockande lastens tärnor,
bjudande kärlek och yppig fann,
skulle min sångmö ge pris och namn.

Men där b'and lidande, tärda bröder,
bröder i smärta, i sorg och nöd,
tjänande system ger vård och stöder
troget den svage, som tarvar stöd,
henne jag fann, som till hyllning bjöd!

Där de förödande febrar rasa —
mitt ibland krämpor och sot och sår,
mitt ibland skräcken och dödens fasa
hjälpande, lindrande kring hon går —
hennes gärning är stolt och svår!

Låg jag i lidandets bojar slagen,
fjättrnd vid bädden och svag och arm,
lång var natten och lång var dagen,
febern sjöd i en brännhet barm,
sinnet var plågat av sorg och harm!

Men som en livande glimt av solen,
nyss från de skymmande skyar fri,
var det, när hon i den blåa kjojen
vänligt leende gick förbi —
mött av tacksamhets sympati!

Karl Esper.

Denna dikt insändes till red. före krigets
utbrott. Nu är den en påminnelse även om
Röda korsets uppgift — såsom bekant hava
5 svenska »systar» sänts ned till krigsfasorna
på Balkanhalvön.

En ny form för bostäder åt ensam mödrar med barn.

Ett försök på privat initiativ att lösa
hemfrågan för dessa på så sätt, att flera
mödrar skulle ha ett hem gemensamt,
göres just nu i Stockholm av *Signe
Bergner Andersson*. Hon är för övrigt
den samma som i Morgonbris skrivit i
spalten »För hemmet» under signatur
S. B.

Hemmet är avsett för mödrar, som
skola gå bort på arbete. Medan de äro
borta sköter en av dem eller någon för
detta särskilt anställd om barnen.

Det är gemensamt matrum. Men se-
dan får var och en mor i ensamt eller
delat rum ställa som hon vill för sig
och sitt barn.

Från ett sådant hem skulle mödrarna
ej behöva flytta förrän barnet slutat sko-
lan och självt skall ut i arbete. Det
skulle bli som en forts hemkrubbor.

Vill ni sprida Morgonbris' **nio**
frågor?

Sälj då vårt julnummer!

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Essvik—Nyhamn.

Det kan nu vara på tiden att Morgonbris'
läsare få höra något från Essvik—Nyhamns
kvinnoklubb.

Klubben bildades efter ett föredrag av fru
Selma Tärnlund den 25 aug. 1909, varvid 35
medlemmar anmälde sig till inträde i klubben.
Medlemsantalet har under vårt treåriga arbete
varit uppe i 100, men är för närvarande en-
dast 70. Sina ordinarie möten avhåller klub-
ben två gånger i månaden.

Klubben har arbetat energiskt, särskilt un-
der de två första åren, för såväl sociala som
välgörande ändamål, i det att fester, syfö-
reningsmöten och dylikt anordnades till förmån
för sjuka och nödlidande när och fjärran.
Föredrag ha hållits av fruarna Ka a D Iström
och Agda Östlund m. fl. Även säljer klubben
75 ex. Morgonbris i månaden. 500 st. Mor-
gonbrisblommor såldes föregående sommar.
då även en fest var anordnad till förmån för
Morgonbris.

Klubben är intresserad i flera kooperativa
företag och äger 5 andelar i Kooperativa Han-
delsföreningen i Essvik, 1 andel i Kooperativa
charkuterfabriken i Sundsvall, 5 andelar i
Njurunda Folkets park samt 1 andel i Nya
Sambället.

Vidare har klubben varit representerad ge-
nom ett ombud vid socialdemokratiska kong-
ressen i Stockholm.

Det vore mycket att skriva om efter så
lång arbetstid, men vi få väl återkomma en
annan gång.

Med kamratlig hälsning landet runt och ett
leve för den socialdemokratiska kvinnorö-
relsen!

Styrelsen.

Litteratur.

Glimtar av Amalia Fahlstedt. Wahl-
ström & Widstrand. Kr. 1: 75.

Amalia Fahlstedt hör till dem som
hålla idealiteten vid makt. Där om vittna
också hennes små fantasier och kåserier
i föreliggande bok.

Det är ganska mycken satir över män-
niskorna och världen, som här kommer
till synes, men godmodig och med syfte
icke att vara litet skarp bara för skär-
pans skull, utan för att få slå ett slag
för idealiteten. Så synes det åtminstone
anmälsaren vara förf:s andemening.

Så verkar t. ex. kåseriet över »pe-
danter», en läsvärd kritik av torrhet och
småaktighet. Eller »Herrskalet Sans
façon», som är träffande slängar åt en
massa små ohövligheter vi svenskar odla,
ehuru vår gästfrihet ju lär vara berömd.

Men det finns i samlingen, som nämnts,
också fantasier, däribland den vackra
som återgives i Morgonbris, nämligen
»Landskapets predikan», eller den rö-
rande lilla historien om den inbitne en-
samhetsdyrkaren i berättelsen »Gott nytt
år», vilken blir omvänd och till sist vi-
sar en snåla människointresse.

Amalia Fahlstedt visar sig också här,
infödd Stockholmsbarn som hon är, vara
en älskare av vår kära stad genom det
vemod hon röjer inför Stockholms be-
lastning med hyreskåserner och idyller
nas försvinnande i biten »Öppet brev
till Fru Stockholm».

A. L.

Diskussionsfråga för klubbmöten.

Bildningsverksamhetens ordnande inom
klubbarna.*

Denna fråga har ju länge varit aktuell
inom klubbarna och för många är det en
stående fråga hur det skall vara möj-
ligt ordna densamma. Därvid har den
ekonomiska sidan även i detta fall lagt
sin hämsko. Energetiska försök ha dock
gjorts, och vi veta att åtminstone en
klubb skaffat sig ett ordentligt bokskåp
och har ordnad utlåning av böcker till
medlemmarna.

Här gives nu tillfälle för klubbarna
att få råd och hjälp till sin bildnings-
verksamhet och torde av dem anlitas.

Var och en klubb får naturligtvis lov
att taga frågan efter sina möjligheter,
och blir det väl att diskutera om lämp-
ligheten och möjligheten för bildandet
av läsecirklar inom klubbarna, utlåning
av böcker till medlemmarna eller ord-
nade uppläsningar å klubbmötena, även-
som möjligt samarbete med andra orga-
nisationer på platsen vid föreläsning-
kurser och hyrandet av vandring-bibliotek.

* Vi hava infört denna fråga nu med an-
ledning av meddelandet från Soc.-dem. parti-
styrelsens V. U. angående Riksförbundet för
arbetarnas bildningsverksamhet, som finnes
infört å sid. 10 i tidningen.

Kvinnligt diskussionsmöte i Västerås.

Diskussionsmöte var för en tid se-
dan anordnat i Folkets Hus, Västerås,
av därvarande soc.-dem. kvinnoklubb
och koop. kvinnogille. Kvinnliga re-
presentanter hade infunnit sig från
Stockholm, Sundbyberg, Sala, Ängels-
berg och Eskilstuna till ett antal av 16.

Fru Agnes Söderquist hälsade mö-
tesdeltagarna välkomna.

Innan förhandlingarna började, läm-
nade fru Olsson, Västerås, en kort re-
dogörelse för koop. kvinnogillenas
femåriga bestånd. Hon påminde om
framlidne Martin Sundell som den,
vilken stiftat hela kvinnogillesrörelsen.
Gillena hade dock icke alltid rönt den
anslutning bland kvinnorna, som man
önskat. Talarinnan ansåg dock, att
de fyllt en stor uppgift inom koopera-
tionen. Kvinnorna börja förstå, att
deras uppgift icke enbart bör bestå i
kritik, utan i arbete för rörelsens idé.

Till ordf. utsågs fru Adamsson,
Eskilstuna, och till sekr. fröken An-
dersson från Sala. Tid och utrymme
tillåter intet utförligare referat. Vi
skola dock här nedan angiva de olika
diskussionsfrågorna. Den första lyd-
de: »Vilka sociala frågor stå kvinnan
närmast och ha vi någon utsikt att
kunna inverka på dessa?» Den inled-
des av fru Söderquist, vilken i ett
längre anförande påpekade en del
spörsmål, som särskilt intressera alla
arbetarekvinnor, t. ex. kravet på bo-
stadsinspektion, ordentlig barnavård

och skolväsendets ordnande, bättre ordnad fattigvård och hjälp för änkor med barn, den aktuella livsmedelsfrågan etc. I den följande diskussionen, som blev mycket livlig, underströks inledarinnans framförda synpunkter och betonades skarpt, vilket även inledarinnan påvisade, nödvändigheten av att kvinnorna deklarerar, så att de bli kommunalt röstberättigade. Efter slutad diskussion beslöt mötet att ställa en energisk uppmaning till kvinnorna landet runt att genom deklARATION tillvarata den kommunala rösträtt de därigenom kunna förskaffa sig.

Nästa diskussionsfråga avhandlade "samarbetet mellan konsument- och producentkooperation".

Frågan inleddes av hr R. Söderquist, vilken mycket utförligt redogjorde för innebörden i de båda olika koop. verksamhetsgrenarna. Starkt betonades nödvändigheten av att då nya kooperativa företag startas, det tillses att det finnes utsikt till att deras verksamhet skall kunna uppehållas och att de startas efter fullt sunda kooperativa principer.

Det framhölls att i det avseendet hade de kooperativa gillena en stor mission att fylla. Inledarens synpunkter underströks i den därefter följande debatten och den förda diskussionen fick utgöra svar på frågan.

Den tredje diskussionsfrågan hade följande lydelse: "Odlandet av arbetarekvinnans läslust." Den inleddes av fru Agnes Söderquist och även här, om uppstod en livlig debatt. En medlem från Soc.-dem. ungdomsklubben, hr Söderberg hade härunder ett ypperligt anförande. Intet uttalande gjordes utan fick den förda diskussionen utgöra svar på frågan.

Det fjärde och sista diskussionsämnet var nykterhetsfrågan. Inledare var fru Anna Johansson från Västerås. Mötet beslöt ifråga härom att uppmana kvinnoorganisationerna att med all makt motarbeta rusdryckshanteringen.

Till slut uppmanades kvinnorna att var på sitt håll så mycket som möjligt stödja den fackliga rörelsen bland kvinnorna. Man skildes med intrycket av ett värdefullt utbyte av dagens förhandlingar. Diskussionen och i all synnerhet inledningsanförandena voro utomordentligt givande och medryckande.

Dylika sammankomster litet varstädes bland kvinnorna skola nog göra stor nytta. A. S.

Riksförbundet för bildningsverksamhet.

En uppmaning till våra föreningar.

Sedan nu Socialdemokrati ka arbetarepartiet, Landsorganisationen, Kooperativa förbundet, Socialdemokratiska ungdomsförbundet, Järnvägsmannaförbundet och Typografförbundet anslutit sig till »Arbetarnas riksförbund för biblioteks- och föreläsungsverksamhet», kommer dess av vederbörande huvudorganisationer ut-

sedda representantskap att sammanträda i mitten av november för att upprätta centralbyrå, utse föreståndare och studieleddare m. m., samt för att behandla inkomna ansökningar om hjälp för anordnande av föreläsningkurser, bildande av studiecirkel och bibliotek, för avgörande av anslagsfrågor o. d. *Till senast den 15 november* torde sålunda alla de organisationer, som ha för avsikt att under den närmaste tiden få till stånd studiecirklar, bibliotek eller föreläsningkurser, anmäla sig hos riksförbundet.

Berättigade till hjälp för bildandet av dylika cirklar och bibliotek, för inköp av böcker till nya samt förutvarande sådana, för ordnandet av olika slag av studie- och fortsättningskurser samt eventuellt till bekvämlighet av visst anslag för dylika ändamål äro följande organisationer: 1) Samtliga till Socialdemokratiska arbetarepartiet anslutna distrikt, arbetarekommuner och föreningar. 2) Samtliga till Landsorganisationen hörande fackförbund och deras avdelningar. 3) Samtliga till Kooperativa förbundet hörande föreningar, gillen etc. 4) Samtliga till Socialdemokratiska ungdomsförbundet anslutna distrikt och klubbar. 5) Samtliga till Järnvägsmannaförbundet och Typografförbundet anslutna avdelningar.

Ifrågavarande organisationer må antingen var för sig eller helst några gemensamt på samma plats söka vidtaga åtgärder för bildningsarbetets ordnande på platsen samt till riksförbundet före den 15 november inkomma med uppgifter, förslag och önskemål i saken, beträffande kurserna även den särskilda arten av desamma. Lämpligheten av *lokalt samarbete* där flera ifrågavarande organisationer finnas understrykes särskilt. Skrivelser adreseras till *Riksförbundet för arbetarnas bildningsverksamhet*, Barnhusgatan 16, Stockholm.

Stockholm den 18 oktober 1912.

För socialdemokratiska partistyrelsens verkställande utskott:

Fr. Ström.

Kommissionärer!

Laga att julnumrets upplaga kan tryckas i 10,000 ex.!

Rekvirera till den 15 nov.!

Landskapets predikan.

Ur »Glimtar» av Amalia Fahlstedt.

Ett landskap med skön natur stod en middag och grät solglittrande regn. Ingen fågel sjöng, ingen människa syntes till. Avlägset hördes ringning från bykyrkan, vars torn skönjdes på långt avstånd.

Regnet saktade av, solen lyste fram starkare, en fågel satte sig i ett träd att sjunga, så kom vinden och strök som en bävande suck genom lundarnas kronor, skyn mulnade till, fågeln tystnade, och ur den djupa stillheten höjde sig tystnadens stämma och talade:

»Fylld av ljuva, heliga förhoppningar, likt en ung moder, som bär den först-

födde under sitt hjärta, stod naturen i tidernas morgon och bidade människan.

Urväsendets eviga, livsbärande tankar, som blott ofullständigt avspeglats i mina drag, skulle i härlig klarhet den väntades väsen uttrycka. Hon skulle se in i min själ, och jag skulle giva näring åt hennes ädlaste böjelser och tillvika henne livets djupa hemligheter.

Med onämbar glädje väntade jag den välsignade stunden och beredd mig dagligen och stundligen på att mottaga henne.

Med mina resliga träd och mäktiga höjder ville jag värdigt inrama människans majestät. Jag vävde flitigt mina blomsterströdda ängars mjuka mattor för hennes fotspår. I ledigt och osökt behag fick allt växa för att harmoniera med den annalkandes ädelt fria väsen, vars lagbundenhet ej kunde vilja veta av något onaturligt tvång.

Medan jag så i ljuva drömmar beredd mig, kom människan.

Först märkte jag henne ej, ty jag kunde ej skilja henne från djuren. Men en dag röjde hennes tal henne, ty hon nämnde ordet Gud. Då intogs jag av en häftig förskräckelse och ropade högt:

»Är detta vansläkte människan? Ack, hur har hon kunnat hitta ordet 'Gud'?»

Men hon hade något i sin blick, som gjorde att jag ej helt förtvivlade, utan tålmodigt bidade löftets uppfyllelse i henne.

Tålmodigt har jag väntat i tusentals år, medan detta släkte förökade och uppfyllt jorden.

Allt kraftigare och rikare har det vuxit, och allt dristigare och underfundigare har det i yttre förstånd tillägnat sig mig, låtande mina krafter spela in i varjehanda företag, som höjde dem över jorden, och även rikligt i sådana påfund, som stredo mot min natur.

Om min mark, som fridsällt kunde ha delats mellan dem och räckt till för alla, ha de stridit sinsemellan med en grymhet vida överträffande tigerns, och deras spår på jorden stå överfyllda med blod och alla slags fasor.

När jag ligger ensam och stilla, fylles jag av en ljuvlig frid, men när människorna nalkas för att taga mina av dem ännu obeträdda ängder i besittning, ryser jag i förkänslan av alla de låga lustar de skola släppa lösa inom min tempelbyggnad, som ständigt skändas av deras dåraktiga ingivelser, i trots av allt det jag viskat till dem om livets betingelser. Dagligen och stundligen förgifta de livets brunnar med sina synders avfall.

Bävande väntar jag jordens förstörelse. Dock lever hos mig hoppet att livet skall segra över dessa sina förnekare, ty ur deras led framgå stundligen frälsare och saliggörare att hejda onskans framfart och uppehålla naturens heliga lagar.

I allt yppigare former växa med människosläktet onda och goda makter, dåraktighet och vishet, och allt häftigare rasar striden mellan livet och förintelsen.

För deras skull, som lagt örat lyssnande till mitt bröst och därur hämtat högre ingivelser, vill jag ännu i tusentals år tålmodigt bida den paradisiska tid, då människosläktet som skapelsens utlovade mästerverk tillägnar sig mitt gudahus.»

Rösten slocknade bort, en ny vindpust svepte genom landskapet, solen bredda ut ett varmt sken, fåglarna började sjunga och svara varandra vid den avlägsna ringningen från högmässan, och folket, som lämnade den, liknade på långt håll flugor, som kröpo fram över höjderna.

Men landskapet låg stilla, liksom förskunket i saliga drömmar.

Broschyrer.

(Tidens förlag.)

Dyrtyd och trustvä-en av riksdagsman Erik Palmstierna. Pris 25 öre.

»I flertalet länder med kapitalistisk hushållning förmärkes under senare år en växande oro över levnadskostnadernas östegring. Brödet krymper samman på fattigmans bord, maten blir knappare, kläderna dyrare och löntagarklassen finner penninginkomsten sjunka i värde. Dagsförtjänsten förslår inte så mycket som förr till livsuppehållet.»

Med dessa få, men sägande ord kommer sedan en upplysning och utredning i frågan för att vinna *kännedom om det verkliga läget* och vinna klarhet över *de orsaker, som framkallat dyrtiden*. Först intressant statistik angående varupris och nominella löner i skilda länder, varefter förf. kommer till följande, såsom det synes mycket riktiga resonemang:

»Den fackliga rörelsen kämpar icke endast mot ett arbetsgivarvälde, som stödes av finanskapitalet. B. kom detta skyftar en hemlighetfull makt, vilken på samma gång tvingar arbetarna att av ren självbevarelseinstinkt sluta sig samman till värn mot livets fördyring, och när denna strid för tillfället förts till ett framgångsrikt slut, börjar detta hemlighetfulla okända att bit för bit rycka bort det, som med möda vunnits i striden. Lik en ny Sisufus måste arbetarklassen bära sin tunga börda allt högre, och den lyckas därmed, men klippblocket glider esomöftast långa vägar tillbaka igen.»

Så kommer broschyrförfattaren att när mare behandla orsakerna till detta förhållande, eller att *prisstegringen* i så hög grad försvårar arbetarklassens kamp för bättre levnadsvillkor. Enligt förf:s förmenande äro de yttersta orsakerna här till *guldproduktionen* och *trustväsendet*, vilken framställning tydligen är mycket lärorik att försöka sätta sig in uti. Genom trusterna blir till sist makten över konsumenterna fullständig. Deras motvärn heter icke endast organisation, utan även kooperation, varefter gives exempel på att kooperationen verkligen härvidlag haft makt.

Den upplysande broschyren bör studeras i varje detalj, så att förf:s slutord, det gamla vanliga som vi så många gånger hört och upprepat, ej bli endast slagord, utan även riktigt förstådda:

»Skall den politiska demokratin, som generationer kämpat för, icke på sistone äventyras, måste ansträngningarna därför med kraft inriktas på att jämna vägen för den ekonomiska demokratin, för socialdemokratin, genom ett förstatligande av monopol, förmedelst vilka finanskapitalet lätt blir hela samhället övermäktigt.»

Finanspolitik av dr Isidor Flodström. Pris 25 öre.

Denna skrift torde vara den första på många år, som i en populär och sam-

manträngd form söker reda ut landets ekonomiska ställning och ge en inblick i de viktiga frågor, som röra våra finanser, våra inkomst- och skatteförhållanden etc.

Hjalmar Branting har försett denna broschyr med företal och säger där bl. a.: »Dr I. Flodström är en utanför partierna stående, självständig forskare av erkänt hög rang på finanspolitikens fält. En framställning från sådan hand måste därför alltid kunna påräkna den största uppmärksamhet även från arbetarsidan, oavsett om de teorier han utvecklar eller de slutsatser, till vilka han kommer, äro i allo överensstämmande med de uppfattningar, som inom socialdemokratiska kretsar f. n. äro de allmänt gängse.»

Den nutida fackföreningsrörelsen och syndikalismen. Sammanfattning av dess grunddrag jämte kritik av Träarb.-förb:s sekr. **Gottfrid Björklund.** Pris 25 öre.

Ett återgivande av kapitlens olika innehåll ger en god bild av broschyrens lärorikhet: I. Fackföreningsrörelsens grundförutsättning, skiljaktighet i fråga om principiell uppfattning av mål och medel. II. Demokratism, antidemokratism. III. Kassaförhållandena, stridstaktiken. IV. Till spörsmålet om syndikalismens stridsmetoder. V. Organisationsformerna. VI. Ställningen till kollektivavtalet. VII. Den fackliga understödsverksamheten. VIII. Parlamentarisk aktion. För och emot.

Lagen om arbetarskydd, kortfattad redogörelse för de nya lagbestämmelserna av riksdagsman Ernst Söderberg. Pris 10 öre.

Med denna broschyr föreligger en praktisk och lättfattlig framställning av de nya viktiga lagbestämmelser angående skydd mot yrkesfara (skydd mot olycksfall och ohälsa i arbetet, skyddslag för minderåriga och kvinnor, åligganden och ansvarsbestämmelser etc.), som 1912 år riksdag antog. Denna lilla handbok är helt enkelt *oumbärlig* för *varje* arbetare och arbeterska, varför också redan flera fackföreningar beslutat att inköpa ett exemplar för varje sin anslutna medlem. Den borde också finnas i tillräckliga exemplar tillgänglig å alla platser.

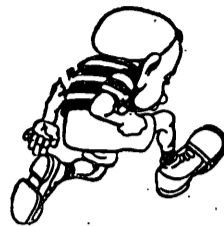
Slutligen erinra vi även om den i somras utgivna, av *R. Sandler* och *Fr. Ström* utarbetade utvecklingen och förklaringen av **de socialdemokratiska programpunkterna.** Pris 25 öre.

Från en kvinnoklubb har inkommit uppmaning, att Kvinnokongressens Verkställande Utskott skulle utge lämpliga broschyrer. Åtminstone nu kan nog icke utskottet tänka på att utge broschyrer, men lärorika broschyrer utge ju andra. Dessa t. ex. *må varje kvinna inom klubbarna läsa grundligt!* A. L.

En hel bok i barnfrågan i berättelseform har utkommit av *Elf Norrbo*, vars porträtt var intaget i Morgonbris' majnummer.

Han kallar den *Miserere, skri ur barnahelveten.* Den innehåller dels några

VILL NI TAGA GULDMÄRKET I IDROTT?

Då bör Ni till hvarje frukost intaga en kopp THULE Cacao, som är synnerligen närande, lättsmält o. i hög grad befordrar Edert allmänna välbefinnande. Till salu öfverallt, pris 45 öre pr paket.

upprörande fosterbarnsbistorier, men också hur hemiskt barn kan ha det i ett riktigt undermåligt föräldrahem. Där finns även om enbart andlig tortyr, som barn få uthärda på annat sätt än genom fattigdom och fysisk vanvård. Vidare ett par berättelser om ohyggliga barnaöden från andra länder, som dock vi äro befriade från ett motstycke till, hur svårt här än kan vara. Vidare en gripande historia om en ung pojkes lidanden, som gått till sjöds.

Boken skakar på samvetena. Rent konstnärligt är dock *Elf Norrbo*s bok »Fröskverket» överlägsen denna senare samling berättelser.

Morgonbris' julnummer

med illustrerat omslag.

Arbetsutskottet har i år beslutat utsända Morgonbris' julnummer (decembernumret) i ny utstyrelse, nämligen med illustrerat omslag, till pris av 15 öre. Som de föregående julnumren varit mycket gedigna och kostsamma, men sålts för 10 öre, så ha dessa helt naturligt förorsakat tidningen väsentliga förluster. För att förekomma detta är det som utskottet beslutat redigera decembernumret som julnummer.

Julnumret kommer att innehålla bidrag av flera framstående pennor, bland vilka märkas: *Ellen Key, Marika Stjernstedt, Erik Hedén, Carl Lindhagen, Algöt Ruhe, Fredrik Ström, Ture Nerman, Emma Flood, Gustav Åström.*

Tidningen blir även fint illustrerad.

Nio sentenser i frågeform angående närmaste mål komma att upptaga omslagets första sida.

Som numret således blir *ytterst värdefullt*, men ändock *endast* kommer att *kosta 15 öre*, så bör det bli lättsålt och hoppas vi att våra kommissionärer i väsentlig grad höja upplagan.

Kommissionärer erhålla 20 proc. rabatt.

Julnumret skall redovisas senast en månad efter mottagandet.

Retur bör undvikas.

Till enskilda mot postförskott.

Morgonbris' expedition,
Upplandsgatan 85, 4 tr.

Nya Banken

Huvudkontor: VASAGATAN 6.

Avdelningskontor B: Kornhamnstorg 6.

Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10 f. m.— $\frac{1}{2}$ 4 e. m.
Lördagar $\frac{1}{2}$ 10 f. m.—
2 e. m. samt 6—8 e. m.

Fullständig bankrörelse.

Emottager insättningar å

Deposition	} 4 ^o 0
Kapitalräkning	
Sparkasseräkning	

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden.

Folkpensionering,

Folkförsäkring,

Livförsäkring.

Förmånligaste försäkringsvillkor.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.

Kommendörsgatan 25.

Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.

Fleminggatan 50 B.

Lidingö Vilastad.

Depositions-Ränta } 4 $\frac{1}{2}$ proc.

Kapitalräkn.-Ränta } 4 $\frac{1}{2}$ proc.

Sparkasse-Ränta 4 $\frac{1}{2}$ proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

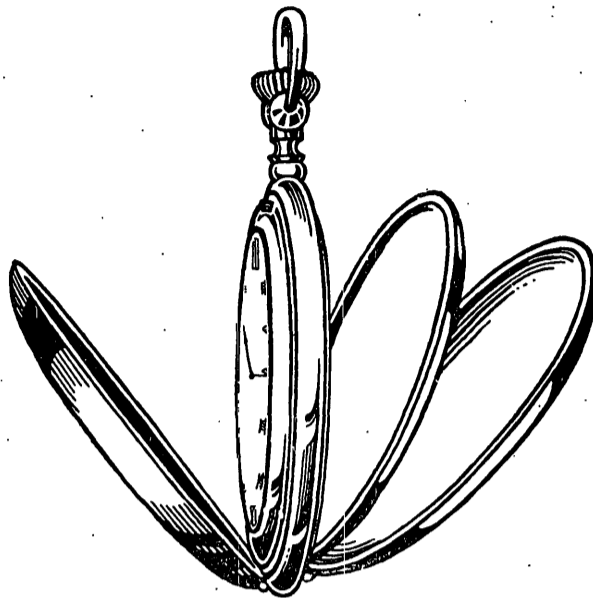
när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiärbefrielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. förmaner.

Arbetarebanken

Avdelningskontoret: Kungsgatan 60.

Hemsparbössor kostnadsfritt.

Detta eleganta Remontuar-Ankarur,

fullständigt likt bilden, justerat o. garanterat av oss i 6 år; under denna tid reparera vi uren gratis om något fel skulle uppstå. Detta ur har vunnit en oerhörd framgång. Ingen urmakare i Sveriges land, ej heller nyblivna urefterkravaffärer kan sälja detta ur till så lågt pris som vi, men till följd av vår kössala omvärldning av våra ur, som vunnit erkännande i hela Skandinavien, ty vi en i Norge, Danmark och Finland, ja till och med till Tyskland ha vi sånt några hundra. Detta ur kan bäras av millionären såväl som av den enkla arbetaren. Om Ni visar detta ur för Eder granne och ber honom gissa vad det kostar, så kommer han säkert att gissa på minst 40 kronor, ty detta är vad uren verkligen kostar hos närmaste urhandlare. Alla boetter äro av tjockt silver, med äkta guldränder och är ett av de finaste ur i världen. Inter

ur i världen överträffar detsamma i precis gång och elegans. Belönat med 6 guldmedaljer vid de senaste utställningarna. Ett nytt, stort lager inkommet och utsäppa vi dessa ur i marknaden, som en den finaste reklam en Svensk firma någonsin sänt ut. Avsikten är att få ut vår katalog över hela Sveriges land, för att visa, hur billigt vi kunna sälja varor. Därför, om Ni sänder kr. 8:50, får Ni detta fina, eleganta tredubbelboettade o. justerade Remontuar-Ankarur, värt 40 kr., Eder fraktfritt tillsänt, vid efterkrav får mottagaren hela frakten själv (40 öre). Skvnda på, ty tillfället är snart slut. Bli agent och Ni gör Eder en förmögenhet på kort tid! Köp ej odukliga s. k. Krakau-ur eller gulur, utan köp ett äkta Remontuar ankarur. Just nu, då Ni för en gång i hela Er livtid får ett tillfälle att få ett 40 kr. ur för endast kr. 8:50. Den som önskar får en 18 karats guldkedja gratis. OBS! Därur, mindre st. riek, samma pris. Om 5 order på en gång insändes erhålles gratis och franko antingen ett 6:te ur eller en elegant 6 pipig revolver eller en 18 karats guldkedja till varje ur

SKRIV I DAG och nämn denna tidning, har Ni ej tid genast, så klipp ur annonsen. Adress endast Brama-Kompaniet, Stockholm 16.

Bliv agent för INGERSOLL!

14,000 ur om dagen

säljas av Ingersolls amerikanska ur. Varje ur med garanti. Pris 5:—, 6 —, 8:—, 9:— (armbands-) och 10:— kr. förgylld, nickel och oxidierad metall.

Kedjor fr. 50 öre—5 kr. st.

Insänd kr. 5, erhålles franco ett provur i önskad metall.

Amerikanska Urimporten, Birger Jarisgatan 5, STOCKHOLM.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmanliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR**,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Postsparbanken

Statens garanti. Motböckerna gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahålles.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordfr. och korresp. tru A. Frösell, Upplandsgatan 25.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8.80 e. m. Styrelsen.

Hälsingborgs soc.-dem. kvinnoklubb avhåller möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden i Folkets Hus F-sal kl. 8 e. m. Sjukvårskassan har uppbörd andra mötet i månaden. Styrelsen.

Gällivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus. Styrelsen.